

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/93657,Unikatowe-w-skali-swiatowej-upamietnienie-Polakow-Ratujacych-Zydow-torunska-Kapl.html>
2023-09-23, 06:17

Unikatowe w skali światowej upamiętnienie Polaków Ratujących Żydów - toruńska Kaplica Pamięci

„To ponad tysiąc Polaków, ludzi bogobożnych i odważnych, którzy wraz ze swoimi rodzinami oddali życie z miłości do bliźnich” - mówi prof. Mirosław Golon, dyrektor IPN Gdańsk.

Nie ulega wątpliwości, że najważniejszymi upamiętnieniami zagłady są Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau oraz Muzeum Treblinka (tamtejsze Muzeum Walki i Męczeństwa od 2018 roku nosi nazwę: Muzeum Treblinka. Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy 1941-1944).

Funkcjonuje także cała grupa innych ważnych muzeów obozowych, od Sztutowa (KL Stutthof) na północnym wschodzie po Rogoźnicę (KL Gross Rosen) na południowym zachodzie. Bardzo ważnym uzupełnieniem i rozwinięciem zadań upamiętnieniowych oraz edukacyjnych są także inne muzea i miejsca pamięci, w tym te, które w sposób szczególny dedykowano zapomnianej przez wiele lat grupie ofiar – Polakom, którzy ponieśli śmierć za ratowanie Żydów.

Niewątpliwie jednym z najcenniejszych jest otwarte dokładnie cztery lata temu, 17 marca 2016 roku, Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej. Jednak są też inne ważne miejsca pamięci dedykowane tej niezwyklej grupie polskich bohaterów z czasu II wojny światowej. Jedno z nich, w mojej ocenie najważniejsze, powstało w Toruniu.

Zbudowana cztery lata temu w kompleksie Sanktuarium Świętego Jana Pawła II i Najświętszej Marii Panny Gwiazdy Nowej Ewangelizacji Kaplica Pamięci, to dzieło niezwykle. Nie tylko przepiękna architektonicznie, promieniejąca złotem oraz białym i czarnym marmurem, ale przede wszystkim niezwykle mądrze skonstruowana. Na marmurowej ścianie oddano hołd bohaterom, o których świat, a niestety i Polska do dziś albo nic nie wie, albo wie tylko niewiele.

To ponad tysiąc Polaków, ludzi bogobożnych i odważnych, którzy wraz ze swoimi rodzinami życie oddali z miłości do bliźnich. Ponad dziewięćset nazwisk jest zapisanych na pięknej, czarnej, marmurowej ścianie w układzie alfabetycznym. Kolejne są już dopisywane w miarę pozyskiwania danych.

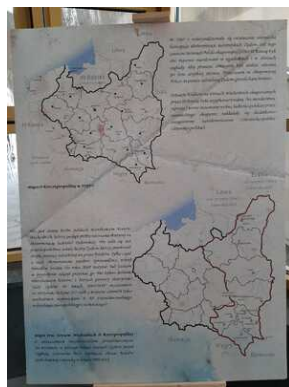
Znajdziemy tam m.in. niezwykłą rodzinę Łucji (1943) i Wincentego (ur. 1899) Baranków z wioski Siedliska pod Miechowem, którzy zostali zamordowani 15 marca 1943 roku wraz z ukrywanym Elaszem Gotfriedem oraz trzema jego współtowarzyszami. Niemieccy zbrodniarze zamordowali także starszą krewną Katarzynę Baranek (ur. 1885) oraz dwóch chłopców, synów Łucji i Wincentego: Henia lat dwanaście, oraz dziewięcioletniego Tadzia. Wśród bohaterów znajdziemy też księdza Jana Gielarowskiego ur. 1888, administratora parafii Michałówka koło Radymna w pow. jarosławskim, zamordowanego przez Niemców w marcu 1943 roku za ratowanie ukrywających się Żydów oraz księży Jana Wolskiego (ur. 1887) Władysława Grobelnego (ur. 1913), odważnych kapłanów (proboszcza i wikariusza) z parafii w Kobryniu, których Niemcy zamordowali wraz z miejscową społecznością żydowską za pomoc jakiej jej udzielali. Na tej ścianie pamięci jest też niezwykła rodzina Bronisławy i Adama Kowalskich z Ciepelowa (powiat Lipsko na południowym Mazowszu), których niemieccy ludobójcy za ratowanie Żydów zamordowali 6 grudnia 1942 roku wraz piątką małych dzieci: Tadziem, Henią, Stefkiem, Zosią i Janką. W tych samych grudniowych dniach ofiarami niemieckich mordów padło ponad 30 osób w pobliskich miejscowościach, m.in. z rodzin Kosiorów i Obuchiewiczów, które również znajdziemy na ścianie pamięci. Hołd oddano także rodzinie Wiktorii i Józefa Ulmów, których wraz z siedmiorgiem dzieci (w tym jedno jeszcze nie narodzone, Wiktorii była w dziewiątym miesiącu ciąży) zamordowano w Markowej pod Łańcutem 24 marca 1944 roku.

[Przed Sanktuarium, niedaleko wejścia do Kaplicy Pamięci stoją dwie bardzo ważne wystawy Instytutu Pamięci Narodowej.](#) Natomiast w samej Kaplicy można zwiedzać panele trzeciej wystawy Instytutu pt. „Czyny świadczą o człowieku. Polacy udzielający pomocy Żydom podczas Holocaustu na Kresach Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej”. Podczas uroczystości 24 marca zostały odsłonięte nowe nazwiska bohaterów, którzy oddali życie za ratowanie Żydów. Instytut z kolei planował poza oprowadzeniem po wystawach, prezentację broszury dedykowanej Matce Matyldzie Getter ze Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Maryi, a także [specjalnej ulotki z polskim i angielskim tekstem „Protestu” autorstwa wybitnej pisarki i działaczki konspiracji niepodległościowej Zofii Kossak-Szczuckiej z 11 sierpnia 1942 roku.](#) To jeden z najważniejszych dokumentów Polskiego Państwa Podziemnego dotyczący Holocaustu. Dobitnie wskazuje, jakie było nastawienie kierownictwa polskiego podziemia niepodległościowego i polskich elit, i jak bardzo im zależało na obronie żydowskich współbraci wymordowywanych przez Niemców.

Warto dodać, że Instytut od samego powstania Kaplicy bardzo blisko współpracuje z Sanktuarium i WSKSiM na polu popularyzacji historii prawdziwych relacji polsko-żydowskich podczas II wojny światowej. Prezentował m.in. ważne wystawy, takie jak Rada Pomocy Żydom „Żegota” czy Sprawiedliwi Duchowni Archidiecezji Wileńskiej ratujący Żydów w latach 1941-1944. Pracownicy Instytutu brali udział w wielu ważnych konferencjach, m.in. w największym spotkaniu polskich i żydowskich elit politycznych zorganizowanych w Kaplicy Pamięci (Międzynarodowa Konferencja Pamięć i Nadzieja 26.11.2017 r.) z udziałem znacznej części polskiego rządu oraz licznych elit politycznych i społecznych z Izraela. Bardzo mocno podczas tej konferencji zabrzmiał też głos przedstawiciela IPN, prof. Mirosława Golona, który wystąpił w imieniu Prezesa Instytutu.

Bardzo liczymy na to, że niezwykle miejsce, naprawdę piękne i bardzo mądre upamiętnienie polskich bohaterów z epoki Holocaustu będzie po epidemii mogło pełnić nadal swoją ważną rolę upamiętnieniową oraz edukacyjną, a także miejsca pojednania. Szczególnie zależy nam, aby właśnie przy tej Kaplicy stało wystawa Muzeum II Wojny Światowej dedykowana Zofii Kossak-Szczuckiej, a ulotka z jej autorstwa „Protestem” był stale dostępna w tym miejscu.

Prof. Mirosław Golon, dyrektor IPN Gdańsk